

TEKST 161: Pavernes og kirkens opfordringer til at beskytte jøder mod forfølgelse

Forholdet mellem kristne og jøder var som udgangspunkt i det 1. århundrede e.Kr. anstrengt. Jøder anså de første kristne, der oprindeligt selv var jøder, for at være blasfemikere, der lod hånt om Guds lov og derfor var hjemfaldne til hårde straffe. Omvendt anså kristne jøderne for at være hovedansvarlige for Jesu død – fortabte og bortvendte fra Gud, da de afviste Guds forkyndelse og lære. Det var derfor en kristen pligt gennem forkyndelse at forsøge at omvende jøder. Da kristendommen blev statsreligion i Romerriget i 300-tallet indtog den kristne kirke en statsligt sikret magtposition. De kristne kejsere degraderede jødernes retsstatus, som f.eks. Konstantin d. Store, Konstantin d. 2. (330'erne), Theodosius (417, 423) og Justinian (534). Det fortsatte missionsarbejde og kristendommens hårde teologiske kritik af jødedommen betød dog ikke, at kirken forfulgte jøder, der ikke lod sig omvende. Jødiske menigheder fortsatte således deres eksistens rundt om i Europa. Jødernes situation afhang dog af lokale verdslige magthaveres og lokalbefolkningernes indstilling. Ofte blev jøder udsat for folkelig mistanke og mishag og diskriminerende love fra verdslige myndigheders side. Dog var kirken af den holdning, at jøder ikke burde udsættes for forfølgelse, selvom de kunne indtage den samme position samfundet som kristne. Det 3. koncil i Toledo i 589 forbød således, at jøder beklædte offentlige embeder, men i skrivelser i 590'erne forbød pave Gregor d.1. (Den Store) (590-604) tvangsomvendelser og konfiskation af synagoger. Kirken kunne dog ikke forhindre, at der til tider lokalt forekom antijødiske folkelige optøjer. Efter al-Hakims ødelæggelse af Gravkirken i Jerusalem i 1009 (se tekst 114-116) opstod der i Europa falske rygter om, at det var jøderne, der havde opildnet kaliffen mod de kristne og dermed var skyld i kirkens ødelæggelse. Det berettes, at dette førte til angreb på jøderne i mange kristne lande. I forbindelse med kampene i Spanien samt korstogene (fra 1000-tallet og frem til 1400-tallet) blussede mistanke og had til jøderne gentagne gange op blandt masserne. I Tyskland forsøgte lokale biskopper dog under de store jødeforfølgelser i 1096 at beskytte jøderne mod pøblen (se tekst 162) og kirken indskærpede gentagne gange perioden igennem, at jøderne ikke måtte forfølges. Herunder bringes en række eksempler på kirkens og gejstlighedens forbud mod forfølgelse af jøder.

30

[Brev fra Gregor d. 1. til Virgilius, biskop i Arles, og Theodorus, biskop i Marseilles, juni 591:]

[Jøder boende i Rom har underrettet Gregor om, at jøder i Marseilles er blevet døbt med tvang snarere end ved omvendelse og forkyndelse] [...] Jeg frygter, at trods den [gode] hensigt, og medmindre tilstrækkelig begrundelse fra Den Hellige Skrift ledsager den [dåben], burde den enten ikke have nogen gavnlig virkning, eller der vil opstå yderligere (Gud forbyde det) tab af de sjæle, som vi ønsker at frelse. For når nogen er blevet ført til døbefonten, ikke af prædikens sødme, men ved tvang, vender han tilbage til sin tidligere overtro, og dør desto værre stillet efter at have været genfødt.¹ Lad derfor dit broderskab vække sådanne mænd [jøderne] ved hyppig prædiken med det formål at de grundet deres lærers sødme i højere grad ønsker at

40

¹ Tankegangen er den, at en frafalden kristen er værre stillet i Guds øjne.

ændre deres gamle liv. For på denne måde fuldbyrder vi vores formål på rette måde, og den omvendtes sind vender ikke tilbage til sit tidligere opkast.²

5 [Brev fra Gregor d.1. til Victor, biskop i Palermo, juni 598:]

[...] Ligesom man ikke bør tillade jøderne nogen friheder i deres synagoger ud over det ved lov tilladte, så skal jøderne i intet tilfælde lide [overlast] med hensyn til anliggender, hvor der allerede er givet dem indrømmelser.

10

[Brev fra pave Alexander d.2. (1061-1073) til ærkebiskop Gaufrid af Narbonne, 1063:]

15 Til [ærke]biskop Gaufrid. Alle love, både kirkelige og verdslige, fordømmer udgydelsen af menneskeligt blod, undtagen i tilfælde af straffe ved dom for en forbrydelse, der allerede er begået, eller, som i tilfældet med saracenerne, en fjendtlig provokation. Så du handlede tilrådeligt og prisværdigt, fordi du ikke tillod jøderne at blive forfulgt uden [lovlig] årsag. Vi opfordrer dig til igen at handle på en lignende måde, om nødvendigt.

20

[Brev fra pave Alexander d.2. til Spaniens biskopper, 1063 eller 1064:]

25 Pave Alexander, til alle biskopper i Spanien. Nyheden, som vi for nylig hørte om jer, hvordan I beskyttede jøderne, der boede blandt jer, således at de ikke blev dræbt af dem, der var draget ud mod saracenerne i Spanien, var en fryd for os at høre. Sandelig, disse mennesker [krigerne], drevet enten af sløv uvidenhed eller blind griskhed, ønskede faktisk at nedslagte dem, som guddommelig nåde har forudbestemt til frelse. På samme måde forbød den velsignede Gregor³ dem, der var ivrige efter at udrydde [jøderne], [at gøre sådan], idet han fordømte ønsket om at ødelægge dem, som var blevet reddet ved Guds nåde, som ugudeligt, således at de – som har mistet hjemland og frihed og er dømt til en lang straf pga. forfædrenes udgydelse af Frelserens blod – må leve adspredt til jordens undergang. Situationen mht. jøderne og saracenerne er helt forskellige. For krigen føres med rette mod dem, der forfølger kristne og som udviser dem fra deres byer og egne boliger. Disse blev overalt skabt til at blive underkuet. Men [velsignede Gregor] forbød endog en biskop, der ønskede at ødelægge [jødernes] synagoge, [at gøre det].

35

[Bernard af Clairvaux: Brev til det østlige Frankrig og Bayern med en opfordring til deltagelse i Det 2. Korstog, 1146:]

² Forbuddet mod tvangsdåb og tvangsomvendelse blev gentaget ved det fjerde kirkekoncil i Toledo, 633: "Angående jøderne [...] Ingen skal tvinges til troen. [...] Sådanne mennesker frelses ikke mod deres vilje, men af egen fri vilje."].

Riley-Smith: "The First Crusade and the Persecution of the Jews", *Studies in Church History* 21 (1984), s.62.

³ Gregor (d.1.) Den Store se ovenfor og indledning.

Til de herrer og meget kære fædre, ærkebiskopper og biskopper, samt hele gejstligheden og de trofaste folk i det østlige Frankrig og Bayern. Bernard, kaldet abbed af Clairvaux,⁴ ønsker, at de må blive opfyldt af styrkens ånd. [...] [*Bernard opfordrer til, at man kommer korsfarerne i Det Hellige Land til undsætning, da de er under angreb fra muslimerne. I den sidste del af brevet kommer Bernard ind på behandlingen af jøderne:*]

5 Desuden, brødre, jeg advarer jer, og ikke kun jeg, men Guds apostle: "Tro ikke enhver ånd."⁵ Vi har hørt og glædes over, at nidkærhed for Gud fylder jer, men det sømmer sig ikke for noget sind at savne visdom. Jøderne må ikke forfølges, dræbes og end ikke fordrives. Rådfør jer med Det Hellige Skrift. Jeg ved, hvad der er skrevet i Salmernes Bog som en profeti om jøderne. "Gud har befalet mig," siger kirken, "dræb dem ikke, så mit folk glemmer dem."⁶ De er et levende tegn, som repræsenterer Herrens lidelse. Af denne grund er de blevet spredt til alle egne, så de kan betale den retfærdige straf for så stor en forbrydelse,⁷ og således at de kan bære vidnesbyrd om vores forløsning. Derfor siger kirken i samme salme: "Gør dem hjemløse med Din styrke og styrt dem, Herre, vort skjold!" Og det er sket. De er blevet spredt og nedstyrtet. De gennemgår hårdt fangenskab under kristne fyrster. Men de vil blive omvendt og husket i rette tid. Til sidst, når "hedningene [ikke-jøderne] er gået ind [i Paradis], så skal hele Israel frelses", siger apostlen.⁸ [...] Hvis jøderne bliver aldeles trampet ned, hvorledes skulle den lovede frelse og omvendelse så komme dem til gode til sidst?

20 [*I et lignende brev til England samme år, fremfører Bernard af Clairvaux samme argumenter, men tilføjer:*]

Hvis hedningene⁹ på samme måde blev underlagt os [som jøderne], så bør vi efter min mening vente på dem i stedet for at opsøge dem med sværd. Men da de nu er begyndt at angribe os, er det nødvendigt for dem af os, der ikke bærer et sværd forgæves, at slå dem tilbage med magt. Det er en kristen from handling både at "besejre den stolte", og at "skåne de undertvungne",¹⁰ især dem [jøderne], for hvem vi har en lov og et løfte, og hvis kød blev delt af Kristus, hvis navn er evigt velsignet.

30 [*Bernard af Clairvaux: Brev til ærkebiskop Henrik af Mainz:*]

⁴ Bernard af Clairvaux (1090-1153) var fransk cistercienserabbed og en af sin tids førende kirkelige og religiøse skikkelser. Opfordrede omkring 1146 til deltagelse i Det 2. Korstog (1145-1149), men forbød samtidig overgreb på jøderne – se ligeledes tekst 189.

⁵ Se Første Johannesbrev, 4,1: "Mine kære, tro ikke enhver ånd, men prøv, om ånderne er af Gud, for der er gået mange falske profeter ud i verden." Bernard sigter her til falske prædikanter, der har opildnet til had mod jøderne.

⁶ Salmernes Bog, 59,12: "Dræb dem ikke, så mit folk glemmer dem, gør dem hjemløse med din styrke og styrt dem, Herre, vort skjold!"

⁷ Bernard sigter til Jesu henrettelse.

⁸ Paulus, Romerbrevet 11,25-26. Tanken er den, at Gud til sidst også vil frelse jøderne ved Dommedag, når alle ikke-jøder er blevet omvendt.

⁹ Der sigtes her til muslimerne.

¹⁰ Et citat fra Vergils *Aenide* (6,853).

[...] Den fyr, du nævner i dit brev,¹¹ har ikke modtaget nogen myndighed fra mænd eller gennem mænd, ej heller er han blevet sendt af Gud. Hvis han udgiver sig for at være en munk eller en eremit, og på grund af dette gør krav på frit at prædike og pligt til at gøre det, kan og burde han få at vide, at en munk ikke har pligt at prædike, men at bede. Han burde være en mand, for hvem byer er et fængsel, og ødemarken et paradys, men i stedet anser han byerne for at være et paradys og ødemarken et fængsel. En fyr uden fornuft og blottet for al beskedenhed! En fyr, hvis dumhed er blevet sat på en stage for at hele verden kan se den!¹²

Tre ting finder jeg mest forkastelige ved ham: uautoriseret forkyndelse, foragt for den biskoppe-
lige autoritet og tilskyndelse til mord. [...] Er det ikke en langt bedre triumf for kirken at overbevise og omvende jøder end at underlægge dem sværdet? Er den bøn, som kirken beder for jøderne fra solen står op til den gå ned, [nemlig] at sløret skal tages fra deres hjerter, så de kan blive ført fra vildfarelsens mørke til sandhedens lys, blevet indstiftet forgæves? Hvis hun [kirken] ikke håbede, at de ville tro og blive omvendt, synes det nytteløst og forgæves for hende at bede for dem. Men med barmhjertighedens øje ser hun, hvordan Herren ser med billigelse på ham, der gengælder ondt med godt, og had med kærlighed. Hvorfra kommer ellers ordet, der siger: "Jeg beder ikke for deres ødelæggelse"¹³ og når "hedningene er gået ind, så skal hele Israel frelses" og "Herren er ved at genopbygge Jerusalem, og kalder Israels forviste sønner hjem"? Hvem er denne mand [Raoul], siden han skulle kunne gøre profeten til en løgner og ugyldiggøre Kristi kærligheds og medlidenheds skatte? Denne doktrin er ikke hans [Raouls] egen, men hans fars. Men jeg tror, det er godt nok for ham, da han er ligesom sin far, der var, som vi ved "fra begyndelsen en morder, en løgner og løgnens fader." Hvilken fæl lære, hvilken helvedes visdom er hans! En lære og visdom, der står i modsætning til profeterne, er fjendtlig overfor apostlene og undergravende for fromhed og nåde. Det er modbydeligt kætteri, en ugudeligt prostitution "besvangret af ondskab, der kun har undfanget trods og alene født skam!" Jeg vil gerne sige mere, men jeg må lade være. For at opsummere kort, hvad jeg mener om denne fyr: Han er en mand med store tanker om sig selv og fuld af arrogance. Han viser med sine gerninger og sin lære, at han gerne vil skabe et stort navn for sig blandt de store på jorden, men at han ikke har midlerne til at opnå dette.

[I 1215 afholdtes Det 4. Laterankoncil, der bl.a. skulle styrke korstogsbevægelsen, men som også behandlede andre kirkelige spørgsmål. Af dette koncils halvfjerds bestemmelser omhandler de fire jøder (kanon 67, 68, 69 og 70). I kanon 67 fordømmes brugen af ågerrenter. Jøder forbydes at indkræve "underrykkende og umådeholdne renter" fra kristne. De, der overtræder dette, skal udelukkes fra handelsmæssigt samkvem med kristne, indtil de har betalt en erstatning. Desuden skal jøder på baggrund af deres af ejendomsbesiddelser betale tiende og afgifter til kirken.]

Kanon 68

I nogle provinser adskiller jøderne eller saracenerne sig fra de kristne på grund af en forskel i beklædning, men i visse andre [provinser] er der fremvokset en sådan forvirring, at de ikke kan

¹¹ En prædikant ved navn Raoul eller Radulf, som i Rhinlandet havde opfordret til vold mod jøder under organisationen af Det 2. Korstog.

¹² Se Mattæus 5,15

¹³ Anden oversættelse af ovenfor nævnte passage (Salmernes Bog, 59,12): "Dræb dem ikke".

skelnes på baggrund af nogen forskel [i beklædning]. Af denne grund sker det til tider ved en fejl, at kristne har et forhold til jødernes eller saracenernes kvinder, og jøder og saracener til kristne kvinder. For at de ikke under påskud af en fejltagelse af denne art i fremtiden skal have en undskyldning for et sådant forbudt samlejes udskejelser, bekendtgør vi således, at sådanne

5 jøder og saracener af begge køn i alle kristne provinser og på alle tidspunkter skal udmærke sig fra andre folkeslag i offentlighedens øjne gennem arten af deres påklædning.¹⁴ Især da det kan læses i Moses' skrifter, at netop denne lov er blevet pålagt dem [jøderne].¹⁵

Endvidere i de sidste tre dage før Påske, og især Langfredag, må de slet ikke gå ud i offentligheden af den grund, at nogle af dem på netop disse dage, som vi har hørt, ikke generer sig for at

10 gå velklædte ud og er ikke bange for at håne de kristne, der opretholder mindet om den mest hellige lidelse¹⁶ ved at bære tegn på sorg.¹⁷

Dette forbyder vi dog vi på det strengeste, at nogen overhovedet skulle formaste sig til at fremkomme med fornærmelser mod Forløseren. Og da vi ikke bør ignorere nogen fornærmelse mod Ham, som udslattede vores skændige gerninger, befaler vi, at sådanne uforskammede fyre

15 holdes i ave af de verdslige fyrster ved at pålægge dem en ordentlig straf, således at de slet ikke formaster sig til at bespotte Ham, der blev korsfæstet for os.

Kanon 69

Da det er absurd, at en bespotter af Kristus skulle udøve myndighed over kristne, fornyer vi på

20 dette fælles møde på grund af overtrædernes [jøderne] dristighed det, som synoden i Toledo [i 589] klogt vedtogt i denne sag, idet man forbød jøder at blive givet forrang med hensyn til offentlige embeder, da de i en sådan kapacitet er særdeles brydsomme for de kristne. Men hvis nogen skulle tildele dem et sådant embede, så lad ham, efter forudgående varsel, blive pålagt en sådan straf, som synes rimelig af den provinsielle synode, som vi befaler, bliver afholdt

25 hvert år. Embedsmanden skal nægtes kommercielt og andet samkvem med de kristne, indtil alt det, som han har erhvervet sig fra de kristne, fra det tidspunkt, han tiltrådte [embedet], ved biskoppens dom bliver givet tilbage og anvendes til dækning af fattige kristnes behov, og embedet, som han respektløst påtog sig, lad ham miste dette med skam. Det samme lader vi også gælde hedningene [muslimer].

30

¹⁴ Sådanne bestemmelser havde længe været pålagt jøder og kristne (dhimmier) i muslimske lande, hvor de bl.a. blev pålagt beklædningsgenstande i bestemte farver samt mærker og symboler syet på tøjet (se tekst 74, 88, 93, 103, 104, 114-116, 144 og 146). Men som det fremgår, specificerer Det 4. Laterankoncil ikke, hvorledes jøderne i kristne skal udskille sig mht. beklædning. I Frankrig bestemte synoden i Narbonne i 1227, at jøder på brystet skulle bære et ovalt mærke.

¹⁵ Ifølge jødisk lov skulle israelitterne bære særlige kendetegn på deres klædedragt for at adskille sig fra andre (hedske) folkeslag og derigennem påmindes om, at de skulle overholde Guds bud og beherske egen seksuelle lyster. Se 4. Mosebog 15,37-39: "Herren talte fremdeles til Moses og sagde: Tal til israelitterne og sig til dem, at de slægt efter slægt skal sætte kvaster på fligene af deres klæder, og at de på hver enkelt kvast skal sætte en violet purpurnor. Det skal tjene jer til tegn, så at I, hver gang I ser dem, skal komme alle Herrens bud i hu og handle efter dem og ikke lade jer vildlede af jeres hjerter eller øjne, af hvilke I lader jer forlede til bolen [hor]." Forbud mod ægteskab med ikke-jøder, se 5. Mosebog 7,3-4.

¹⁶ Dvs. mindet om Jesu korsfæstelse og død

¹⁷ Sådanne bestemmelser, der pålagde jøderne restriktioner mht. offentlig færden under Påsken, kendes også fra Frankeriget, hvor både den 2. synode i Mâcon i år 581 samt synoden i Narbonne i 1227 fremsatte lignende bestemmelser.

Kanon 70

Vi forstår, at nogle [jøder], der frivilligt har nærmet sig den hellige dåbs vande, ikke helt forkaster det gamle menneske, hvorved de måske ellers mere fuldendt ville iklæde sig det nye [menneske], fordi de, idet de bevarer rester af det tidligere ritual,¹⁸ formørker den kristne religions skønhed gennem en sådan sammenblanding. Men da det står skrevet: "Ve den, der går ad to stier"¹⁹ – og: "Du må ikke gå i stof, der er sammenvævet af uld og hør,"²⁰ så bekendtgør vi, at sådanne personer af prælaterne på enhver måde skal afholdes fra overholdelsen af det tidligere ritual, da gavnlige tvangsforanstaltninger kan bevare dem i deres [religions]overholdelse, efter de af egen fri vilje har hengivet sig til den kristne religion, fordi det ikke at kende Herrens vej er et mindre onde end det at vende om, efter at have lært den at kende.²¹

[I 1272 opsummerede pave Gregor d.10. kirkens holdning i en pavelig bekendtgørelse vedrørende beskyttelsen af jøder:]

Gregor, biskop, Guds tjeneres tjener, sender hilsener og den apostolske velsignelse til de elskede sønner i Kristus, de trofaste kristne, dem her og nu dem i fremtiden.

Selvom det ikke er tilladt, at jøderne overmodigt foretager noget for sig selv i deres forsamlinger ud over det, der er tilladt dem ved lov, så bør de dog ikke stilles ringere end disse [privilegier], der er givet dem.²² Selvom de foretrækker at forblive i deres stædighed, snarere end at genkende deres profeters ord og Skriftens mysterier²³ og dermed at nå frem til viden om den kristne tro og frelse, anerkender vi ikke desto mindre, idet de har bedt om vores beskyttelse og hjælp, deres anmodning og tilbyder dem ud af kristen mildhed vort beskyttende skjold. Dermed følger vi i fodsporene på vores forgængere, i velsignet erindring om paverne i Rom Calixtus, Eugenius, Alexander, Clement, Coelestin, Innocens og Honorius.

Vi erklærer endvidere, at ingen kristen må tvinge dem eller en af deres gruppe til at komme til dåben ufrivilligt. Men hvis en af dem af sig selv skulle søge tilflugt hos kristne [for at blive døbt] på grund af sin overbevisning, da skal han, efter hans intention er blevet åbenbar, gøres til kristen uden noget rænkespil. For den person, hvorom det vides, at han ikke frit, men under tvang, er kommet til den kristne dåb, kan jo ikke anses for at besidde den kristne tro.²⁴

Desuden skal ingen kristen anstå sig i at fange, fængsle, skade, torturere, lemlæste, dræbe eller udøve vold mod dem. Desuden skal ingen driste sig til, undtagen i forbindelse med landets myndigheders retsforfølgelse, at ændre de gode skikke i det land, hvor de bor, for at tage deres penge eller varer fra dem eller fra andre.

¹⁸ *Det tidligere ritual*: dvs. deres tidligere gudsdyrkelse, jødedommen

¹⁹ Siraks Bog 2,12

²⁰ 5. Mosebog 22,11

²¹ Meningen er altså den, at det er værre for jødernes frelse at forlade den kristne religion efter frivilligt at have omvendt sig, end at forblive i jødedommen. Derfor bør jøder, der har omvendt sig tvinges til at afholde sig fra udøvelsen af deres gamle religion.

²² Dette princip blev allerede formuleret i 598 af Gregor d.1. (se ovenfor) og repræsenterer den ældste kirkes holdning til jøderne

²³ Ifølge de kristne og Det nye Testamente kunne de jødiske profeter læses som en forudsigelse af Jesus Kristus som verdens frelser. Det afviste jøderne.

²⁴ Kirken accepterede som princip aldrig tvangsdåb.

Desuden må ingen på nogen måde forstyrre dem under fejringen af deres højtider, enten om dagen eller om natten, med køller eller sten eller noget andet. Og ingen må under tvang kræve nogen tjenesteydelse fra dem, medmindre det er det, de har været vant til at yde i tidligere tider.²⁵

5 Eftersom jøderne ikke er i stand til at vidne imod kristne, erklærer vi endvidere, at kristne vidnesbyrd mod jøderne ikke er gyldige, medmindre der udover disse kristne [vidner] også er en jøde, der er til stede for at tilbyde sit vidnesbyrd.²⁶

10 Da det lejlighedsvis sker, at nogle kristne mister deres kristne børn, beskyldes jøderne af deres fjender for hemmeligt at bortføre og dræbe disse samme kristne børn og bruge de selv samme børns hjerte og blod til ofringer. Det sker også, at forældrene til disse børn, eller nogle andre kristne fjender af disse jøder, hemmeligt skjuler netop disse børn, så de kan skade disse jøder, og for at de kan at fravryste dem en vis mængde penge for at løse dem fra deres forlegenhed.²⁷

15 Og på den mest fejlagtige måde hævder disse kristne, at jøderne hemmeligt og i smug fanger disse børn og dræber dem, og at jøderne bruger hjertet og blodet fra disse børn som ofre, på trods af, at deres love i denne sammenhæng præcist og udtrykkeligt forbyder jøder at ofre, spise eller drikke blod eller kød fra dyr med kløer.²⁸ Dette er blevet bevist mange gange ved vores domstol af jøder, der er konverterede til den kristne tro. Ikke desto mindre er ganske mange jøder ofte blevet uretfærdigt fængslet og tilbageholdt på grund af dette.

20 Vi erklærer derfor, at kristne ikke behøver at blive adlydt i en sådan sag mod jøder eller i en lignende situation, og vi befaler således, at jøder, der er blevet fængslet under et så fjollet påskud bliver løsladt fra fængsel, og at de ikke skal arresteres fremover på baggrund af et så elendigt påskud, medmindre - hvilket vi ikke tror - de bliver fanget under udførelsen af forbrydelsen. Vi erklærer, at ingen kristen skal opildne noget nyt imod dem, men at de bør bevares i den status og position, de besad i vores forgængeres tid, fra fordums tid til nu.

25 Vi erklærer med henblik på at standse onde menneskers ondskab og griskhed, at ingen skal vove at hærge eller ødelægge en af jødernes gravpladser eller at grave menneskekroppe op for at få penge.²⁹ Desuden, hvis nogen, efter at være blevet gjort bekendt med indholdet af dette dekret, frækt forsøger - hvilket vi ikke håber, vil ske - at handle i modstrid med det, da lad ham lide en straf passende for hans rang og position, eller lad ham blive straffet med bandlysning, medmindre han gør afbigt³⁰ for sin dristighed ved passende erstatning. Desuden ønsker vi, at kun de jøder, der ikke har forsøgt at udtænke noget med hensigt på ødelæggelsen af den kristne tro, skal befæstes af støtte ved en sådan beskyttelse. [...]

²⁵ Hertil har Gregor blot gentaget sine forgængeres pavelige erklæringer

²⁶ Menigheden i Karthago havde i 419 forbudt jøder at føre vidnesbyrd mod kristne. Den byzantinske kejser Justinians lov af 531 gentog dette forbud. Gregors tilføjelse er her i overensstemmelse med det middelalderlige retsprincip om, at ethvert menneske har ret til at blive dømt af sine ligemænd. Dermed kan jøderne kun dømmes, hvis der er jødiske såvel som kristne vidner imod dem. En lignende lov til beskyttelse af jøder blev udstedt i Frankerriket før 825 af Ludvig den Fromme (814-840).

²⁷ Dvs. løse dem fra en falsk anklage for kidnapning.

²⁸ Gregor forsøger altså her at argumentere imod anklagen om ritualmord ved at henvise til jødernes egne religiøse love, der bl.a. omhandler spiseregler (se f.eks. 3. Mosebog, 11,1-47). Pave Innocens d.4. havde tidligere (1247) ligeledes angrebet anklagerne om ritualmord.

²⁹ Der hentydes til afpresning, hvor jøderne måtte betale en løsesum for, at liget af deres døde blev givet tilbage.

³⁰ *Gør afbigt*: forbedrer sig under anger, gør bod

J. M. Rosenløv & M. Pihl: *Korstogene – Islams ekspansion og kristen modoffensiv* (2014)

- 5 Breve fra Gregor d.1.: Her efter J. R. Marcus, *The Jew in the Medieval World*, New York [1938] (1960), s.111ff. Breve fra Alexander d. 2.: S. Löwenfeld (red.): *Epistolae pontificum Romanorum ineditae*, Leipzig, (1885) nr. 83. og J.-P. Migne (red.): *Patrologiae latinae cursus completus*, vol. 146, Paris (1884), *Letters and diplomas of Pope Alexander II (Alexandri II pontificis Romani epistolae et diplomata)*, nr. 101, 1386D-1387A. Se ligeledes R. Chazan: *Church, State, and Jew in the Middle Ages*, West Orange (1980) s.99f. Breve fra Bernard af Clairvaux: her efter Bruno Scott James: *The Letters of St. Bernard of Clairvaux*, London (1953). Bestemmelser fra Det 4. Laterankoncil: Her efter H. J. Schroeder: *Disciplinary Decrees of the General Councils: Text, Translation and Commentary*, St. Louis (1937) s.236-296. Gregor d.10.'s erklæring vedrørende jøderne: Her efter J. B. Ross & M.M. McLaughlin: *The Portable Medieval Reader*, [1949], 1977 s.170-173.
- 10